

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Заступник керівника
(проректор з науково-педагогічної роботи)

М. В. Афанасьєв

ТЕОРІЯ ОБЛІКУ ТА СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ ЗВІТНОСТІ

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань 07 Управління та адміністрування
Спеціальність 071 Облік і оподаткування
Освітній рівень третій (освітньо-науковий)

Вид дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

базова
українська

Завідувач кафедри
обліку і бізнес-консалтингу

А. А. Пилипенко

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2018

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри обліку і бізн
Протокол № 2 від 27.09.2018 р.

Розробник:

Пилипенко Андрій Анатолійович, д.е.н., проф.

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

1. Вступ

Анотація навчальної дисципліни: Бухгалтерський облік та звітність як будь-яке наукове знання базується на певній концептуальній структурі, усвідомлення якої дозволяє підвищити достовірність розробок та визначити напрямки наукового пошуку здобувачів третього рівня вищої освіти. Здобуття освітньо-наукового ступеню за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» вимагає від майбутніх докторів філософії усвідомлення системи знань як про концепцію розвитку національної системи бухгалтерського обліку та звітності, так і про тенденції розвитку облікової парадигми. Предметом вивчення навчальної дисципліни є методологія і методика ведення бухгалтерського обліку та складання звітності в процесі господарчої діяльності та побудови ефективної системи менеджменту підприємства. Процес вивчення навчальної дисципліни «Теорія обліку та сучасні концепції звітності» орієнтується на створення цілісного уявлення про наявні та можливі проблеми організації системи обліку і звітності підприємства, а також про інструментарій формалізації й можливого вирішення таких проблем. Засвоєння навчального матеріалу надає змогу виявляти перспективні потреби з боку користувачів обліково-аналітичної інформації щодо її удосконалення та складати відповідну програму проведення наукових досліджень.

Мета навчальної дисципліни: отримання знань щодо розгляду бухгалтерського обліку і звітності як об'єкта проведення наукових досліджень та надання практичного інструментарію для розробки рекомендації з удосконалення облікового процесу.

Курс	1	
Семестр	1	
Кількість кредитів ECTS	4 кредити	
Аудиторні навчальні заняття	лекції	14
	семінарські, практичні	18
Самостійна робота		88
Форма підсумкового контролю	залік	

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Філософія науки Дисципліни підготовки за другим (магістерським) рівнем вищої освіти за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування»	Податкова політика та податкове регулювання
	Організація управлінського обліку в системі менеджменту підприємства
	Методологія та організація наукових досліджень
	Математичні методи, моделі та інформаційні технології у наукових дослідженнях

2. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Здатність виявлення, постановки та вирішення актуальних наукових задач та проблем у сферах бухгалтерського обліку та оподаткування.	Демонструвати знання перспективних напрямків розвитку теорії й методології бухгалтерського обліку та новітніх концепцій формування звітності суб'єктів господарювання
Здатність представлення облікової та звітної інформації як основи для прийняття обґрунтованих управлінських рішень на всіх рівнях управління підприємством	Синтезувати знання щодо використання облікової інформації у менеджменті підприємств та усвідомлювати напрямки удосконалення процесу її збирання, фіксування, обробки та використання
Здатність постановки та вирішення наукових задач на основі критичного аналізу облікової інформації та її використання для розв'язання проблем розвитку суб'єктів господарювання	Усвідомлювати особливості застосування інструментарію наукових досліджень по відношенню до наявних та нових об'єктів облікового спостереження
Здатність формування інформаційно-технологічної підтримки бізнес-процесів підприємства в умовах постійних законодавчих реформ в системі обліку та інформаційних вимог управлінської ланки.	Демонструвати знання передових інформаційних технологій підтримки бізнес-процесів підприємства та визначати інформаційні потреби користувачів щодо обліково-аналітичної підтримки їх діяльності

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Бухгалтерський облік: теорії, концепції, перспективи

Тема 1. Історія формування та роль бухгалтерського обліку в становленні економічної науки.

Облікова складова розвитку економічної науки. Періодизація розвитку бухгалтерського обліку. Системний підхід до організації облікового процесу. Переваги та недоліки окремих інструментів бухгалтерського обліку щодо реалізації управлінських завдань. Історичний та міжнародний аспекти розвитку бухгалтерського обліку. Концептуальні основи бухгалтерського обліку та звітності. Організація планування розвитку облікового процесу. Бухгалтерське моделювання діяльності підприємства. Багатоваріантність в бухгалтерському обліку. Еволюція поняття обліково-аналітичного забезпечення діяльності підприємства. Сучасна парадигма бухгалтерського обліку. Еволюція контролінгу в системі управління підприємством.

Тема 2. Структура, необхідність та шляхи розвитку бухгалтерського теоретичного знання.

Напрями змін в бухгалтерському обліку внаслідок його переорієнтації на сучасні теорії та концепції менеджменту. Новітні концепції формування звітності суб'єктів господарювання. Структура бухгалтерської наукової теорії. Класифікація бухгалтерських наукових теорій. Методологічні аспекти бухгалтерського обліку в умовах його реформування. Інформаційна асиметрія в системі бухгалтерського обліку. Систематизація проблем організації та визначення їх впливу на організацію обліку. Аналіз підходів дослідників щодо виділення нових об'єктів обліку. Тенденції розвитку бухгалтерського обліку як наукової діяльності, як навчальної дисципліни та як практичної діяльності.

Тема 3. Інституціональна теорія бухгалтерського обліку та сучасних концепцій організації інституту професійних бухгалтерів.

Загальнотеоретичні основи інституціональної теорії та напрями її застосування для висвітлення трендів розвитку бухгалтерського обліку. Інституціональне моделювання розвитку облікових систем. Інституційні перетворення в національній економіці та їх вплив на регулювання облікового процесу. Інститут бухгалтерського обліку. Формалізація категоріально-термінологічного апарату бухгалтерського обліку. Інститут професійних бухгалтерів та напрями його розвитку. Кодекс професійної етики бухгалтера. Професійне судження бухгалтера як основа інформаційної підтримки процесів управління. Інструментарій інституціонального проектування в організації обліково-аналітичного процесу.

Тема 4. Підходи до побудови бухгалтерських облікових теорій та технологія опису нових об'єктів облікового спостереження в наукових дослідженнях

Основоположні концепції бухгалтерського обліку. Методи забезпечення якості сучасних систем обліку. Якісні характеристики облікової інформації та організація контролю за якістю облікового процесу. Визначення ефективності заходів щодо вдосконалення облікового процесу. Якісні та економічні показники ефективності облікового процесу. Методичні підходи до оцінювання ефективності організації бухгалтерського обліку. Онтологічне моделювання облікового процесу та організація управління мастер-даними в обліково-аналітичних системах. Проектування облікової політики для нових об'єктів облікового спостереження. Використання теорії стейкхолдерів для ідентифікації інформаційних потреб підприємства.

Змістовий модуль 2. Сучасні концепції звітності в менеджменті суб'єктів господарювання

Тема 5. Особливості розгляду звітності підприємств як об'єкта проведення наукових досліджень.

Принципи, нормативне регулювання та організація складання звітності. Технологія визначення обсягу та досягнення балансу у розкритті інформації. Особливості розкриття у звітності інформації про майбутні перспективи. Інструментарій ідентифікації потреб зацікавлених сторін для відображення у звітності. Прогнозовані зміни моделі корпоративної звітності. Роль аудиторів у оновленні моделі корпоративної звітності. Технологія оцінювання актуальності інформації для відображення у звітності. Злиття фінансової та нефінансової інформації. Відображення у звітності інформації про стратегію. Концепція інтелектуального мислення «Reporting 3.0». Спільне творення звітності зацікавленими користувачами інформації.

Тема 6. Сучасні концепції звітності підприємств: інтегрована, управлінська та консолідована звітність.

Поняття та керівні принципи формування інтегрованої звітності. Матриця складових інтегрованої управлінської звітності. Характеристики цілісної обліково-аналітичної системи, що забезпечує складання інтегрованої звітності. Міжнародний формат інтегрованої звітності. Компоненти інтегрованого звіту. Відображення у звітності процесу створення цінності. Розширення переліку видів капіталу в інтегрованому звіті. Алгоритм формування та техніка підготовки управлінської звітності. Особливості фіксування та вимоги до інформації в управлінській звітності в розрізі об'єктів обліку. Оптимізація складу показників, які система управління потребує в управлінській звітності. Сутність консолідації та визначення консолідованої звітності. Показники консолідованої звітності. Форми та методика складання консолідованої фінансової звітності.

Тема 7. Стратегічні системи вимірювання та звітність підприємств в контурах вартісно-орієнтованого корпоративного управління.

Концепція стратегічних систем вимірювання та її вплив на організацію облікового

процесу. Особливості вартісно-орієнтованого управління підприємством. Сутність та переваги впровадження збалансованої системи показників (Balanced Score Card, BSC). Стратегічна модель підприємства та її представлення у термінах концепції BSC. Поняття ключових індикаторів ефективності (Key Performance Indicator, KPI). Референтна модель реалізації концепції збалансованої системи показників. Оцінювання корпоративної вартості за перспективами стратегічної карти BSC. Інструментарій та методи організації впровадження збалансованої системи показників. Інтеграція збалансованої системи показників у систему управління підприємством. Сутність вартості підприємства як економічної категорії. Еволюція фінансових показників в оцінці ефективності управління. Зв'язок вартості з стратегічними показниками ефективності діяльності корпоративного підприємства.

Тема 8. Організація інформаційно-аналітичного забезпечення формування та використання звітної інформації

Диференціація обліково-інформаційного забезпечення за видами економічної діяльності. Розвиток інформаційних можливостей бухгалтерського обліку для цілей управління вартістю підприємства. Концепції інтерактивної управлінської звітності та технічні засоби її реалізації (Microsoft Power BI, Tableau). Архітектура підприємства як основа створення інтерактивних панелей індикаторів. Організація аналізу великих обсягів даних. Удосконалення облікової політики для цілей підтримки аналітичного та управлінського процесів.

4. Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів);

модульний контроль, що проводиться у формі колоквиуму як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі заліку, відповідно до графіку навчального процесу.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються; вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки; арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання; здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння

пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання; застосування аналітичних підходів; якість і чіткість викладення міркувань; логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми; самостійність виконання роботи; грамотність подачі матеріалу; використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ; оформлення роботи.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення заліку, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей.

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час заліку та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Розподіл балів за тижнями

(вказати засоби оцінювання згідно з технологічною картою)

Теми змістового модуля		Лекційні заняття	Практичні заняття	Перевірка есе	Письмова контрольна	Усього	
Змістовий модуль 1. Бухгалтерський облік: теорії, концепції, перспективи	Тема 1	1 тиждень	2	3		5	
	Тема 2	2 тиждень	2	3		5	
	Тема 3	3 тиждень	2	3		5	
	Тема 4	4 тиждень	2	3		15	20
Змістовий модуль 2. Сучасні концепції звітності в менеджменті суб'єктів господарювання	Тема 5	5 тиждень	2	3		5	
	Тема 6	6 тиждень	2	3		5	
	Тема 7	7 тиждень	2	3		5	
	Тема 8	8 тиждень		3		15	18
9 тиждень			2	30		32	
Усього			14	26	30	30	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

5. Рекомендована література

Основна

1. Безверхий К. В. Інформаційний комплекс облікової системи та звітність в Україні / К. В. Безверхий, Т. В. Бочуля. – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 184 с.
2. Голдратт Э. Концепция контроллинга. Управленческий учет. Система отчетности. Бюджетирование / Э. Голдратт, Э. Шрагенхайм. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2008. – 272 с.
3. Жук В.Н. Основы институциональной теории бухгалтерского учета / В.Н. Жук. – К.: «Аграрная наука», 2013. – 408 с.
4. Концепция бухгалтерского учета в «новой» экономике : монография / коллектив авторов ; под ред. Н.Н. Парасоцкой, К.А. Артамоновой, Г.И. Алексеевой. – М. : РУСАЙНС, 2015. – 264 с.
5. Корягін М. В. Проблеми та перспективи розвитку бухгалтерської звітності : монографія / М. В. Корягін, П. О. Куцик. – К. : Інтерсервіс, 2016. – 276 с.
6. Легенчук С.Ф. Бухгалтерське теоретичне знання: від теорії до метатеорії: монографія / С.Ф. Легенчук. – Житомир: ЖДТУ, 2012. – 336 с.
7. Легенчук С.Ф. Багатоваріантність в бухгалтерському обліку: історико-теоретичні аспекти: монографія. – С.Ф.Легенчук. – Житомир: ЖДТУ, 2017. – 204 с.
8. Нечитайло А. И. Методология и концепции бухгалтерского учета / А.И. Нечитайло, Л.В. Панкова. – М.: Феникс, 2013. – 222 с.
9. Петров А.М. Современные концепции бухгалтерского учета и отчетности / А.М. Петров. – М.: ИНФРА-М, 2018. – 228 с.
10. Хендриксон Э.С. Теория бухгалтерского учета / Э.С. Хендриксон, М.Ф. Ван Бреда. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 576 с.

Додаткова

11. Бочуля Т.В. Інноваційний розвиток обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством / Т. В. Бочуля. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2015. – 404 с.
12. Гусарова Л.В. Концепция бухгалтерского учета, аудита и анализа в некоммерческих организациях / Л.В. Гусарова. – Казань: Изд-во «Познание» Института экономики, управления и права, 2009. – 264 с.
13. Дипаза С.А. Будущее корпоративной отчетности. Как вернуть доверие общества / С.А. Дипаза, Р.Д. Экклз. – М.: Альпина Паблишер, 2003. – 212 с.
14. Євдокимов В. В. Адаптивна модель інтегрованої системи бухгалтерського

обліку: монографія / В.В. Євдокимов. – Житомир : ЖДТУ, 2010. – 516 с.

15. Кузнецова С. А. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : навч. посіб. / С.А. Кузнецова. – Мелітополь : Видавничий будинок ММД, 2008. – 230 с.

16. Львова Д. А. Истоки теории бухгалтерского учета общественного сектора экономики /Д.А. Львова. – СПб: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2014. – 160 с.

17. Райан Б. Стратегический учет для руководителя. – М.: Аудит, Юнити, 1998. – 616 с.

18. Слиньков Д. Управленческий учет: постановка и применение. – СПб.: Питер, 2010. – 304 с.

19. Соколов Я.В. Бухгалтерский учет: от истоков до наших дней / Я.В. Соколов. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1996. – 638 с.

20. Цыганков К.Ю. Очерки теории и истории бухгалтерского учета / К.Ю. Цыганков. – М.: Магистр, 2009 г., 462 стр.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

21. Інформаційний портал з економіки та фінансів України. – Режим доступу : <http://www.finexpert.ru>

22. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електроний ресурс] – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

23. Офіційний сайт СІМА – Режим доступу: <https://www.cgma.org/>.